

ERDÉLYI GAZDA

MEGJELEN

minden hónap közepén és végén
legalább **1** iven
és az egyleti tagoknak
ingyen
küldetik meg.

Nem tagok egész évre **4** ft. félévre **2** ftal fizet-
hetnek elő, negyedéves előfizetés el nem fogadjatik.

Pénz- és érték küldemények az

ERDÉLYI GAZDA KIADÓ-HIVATALÁHOZ

(Dr. Hintz György, e. pénztárnokhoz)

a lap szellemi részét illető küldemények az

ERDÉLYI GAZDA SZERKESZTŐSÉGÉHEZ

(Gamauf Vilmos e. tőkárhoz)

czimzendők.

AZ

ERDÉLYI

GAZDASÁGI EGYLET

KÖZLÖNYE.

Hirdetési díjszabályzat.

		1—11	1—31	1—61	1—121	1—181	1—241
		széri hirdetéskor					
		ft	krft	krft	krft	krft	krft
16/16	lap	14	36	70	120	160	200
3/16	"	7	18	35	60	80	100
2/16	"	3	50	9	17	50	30
1/16	"	1	75	4	50	8	15
1/16	"	1	90	2	25	4	40
1/16	"	1	90	2	25	4	40

Az előzőről 30 kr. bélyegdíj annyiszor, a hányszor
a hirdetés megjelenik.
A szíves megrendelésben világosan kérjük kitenni;
menyi helyet igényel a beküldő mellékelt hirdetése
számára.
Hirdetéseket elfogadják Haasenstejn és
Vogler urak Pest, Bécs, Prága stb.
Mellékletek 5 o. é. fba számíttatnak, a szükséges
példányszámról a kiadóhivatal ad felvilágosítást.

Felügyelő bizottság: Paget János elnök; Berde Áron, b. Huszár Sándor, Kodolányi Antal, Mina János, Nagy Ferencz, Szabó Samu, Szentgyörgyi József.

Gyümölcsseim.

I. Cseresznye félek.

Baltavári cseresznye.*) (Kirsche von Baltavár; Cerise de Baltavár.***) Kitünőleg I. rendű fekete szív-cseresznye.

Fája egészséges, edzett természetű, nagy; ágait hegyes szögekben bocsátja fölfelé; lombozata sűrű, levelei lelógók, nagyok; termékenységre nézve versenyez bármely cseresznyefajjal. Gyümölcssei nagyok, tompa szividomuak, levesek de husosak is annyira, hogy aszalásra még igen alkalmasak; felséges édes, fűszeres ízűek. Gyümölcsseit nem egyszerre, hanem apródonként érleli.

Érés ideje a cseresznyeérés 2-ik vagy 3-ik hetére esik. Nálam az idén Jun. közepe táján ért. Korán nem szokott termőre fordulni. Virágzásában nem kényes. Oltható cseresznye vagy sajmeggy alanyra.

E jeles cseresznyefajt Budáról az orsz. gazd.

*) Dr. Entz e cseresznyét Baltavári ökörszem-cseresznyének nevezi. Minél rövidebb valamely gyümölcsnév: annál könnyebben megmarad eszünkben. Én csak egyszerűen Baltavárinak nevezem. Más, ilyen névű cseresznyét gyümölcsészeti irodalmunkban úgy sem ismertünk. Ugy hiszem a rövidítés csak előnyére válik. B. M.

**) Gyümölcsseimnek német és francia, szokottabb neveit is megemlítem zárjel közt. A ki rólok német és francia kútfőkből akar olvasni; annak, úgy hiszem, hasznos dolgot teszek ez által. De különben is számosan vannak hazánkban német és francia kertészek; ezeknek szintén jól fog esni, ha tudják, hogyan kell nevezniök a mi eredeti gyümölcsseinket az ő nyelvükön; és azt, hogy mi hogyan nevezük magyarul az ő gyümölcsseiket. B. M.

egyesület kertjéből hozattam meg először: hanem az innen, főnebbi név alatt kapott faj holyagmeggyet termett! Meghozattam aztán a tabi pusztáról dr. Málnaytól, s ez már valódi Baltavári cseresznyét termett, teljesen egyezőt dr. Entz leírásával (Lásd Kert. füz. XIII. 72.), és teljesen egyezőt egy, már előbb is termett cseresznyefám gyümölcsseivel, melyet szintén Budáról „Fehér molnárnó cseresznye“ név alatt kaptam volt, mely utóbbinak pedig fehér cseresznyét kellett volna teremnie!

Cseresznyetenyésztésre kedvezőbb éghajlata végett melegen ajánlja Erdélynek a Baltavári cseresznyét főnebb említett művében dr. Entz is.

Coburgi fekete cseresznye.* (Coburger Malherzkirsche; Baumans Mai; Early purple Guigne) I. rendű fekete szív-cseresznye.

Fája élénk növéssü, nem oly edzett természetű mint a Baltavári; ágai kuszáltan állók, lelógásra hajlandók; lombozata ritkás; igen termékeny. Gyümölcssei középnyagok, hosszukás szividomuak, lágy husuak, levesek, kellemes ízűek. Mint egyike a legkorábban érő fekete cseresznyéknek, már piros korában le szokott kerülni a fáról: de ily állapotában is kellemes izü.

Érik a cseresznyeérés 1-ső hetében. Nálam az idén Máj. 16—20-án ért meg. (Kert. füz. XIII. 71.; KG. 1871. II. 229; Német nyelven le van írva az Illustr. Handbuch der Obstk. III. 51.)

Hortensia királynő. (Königin Hortensia; Reine Hortense; Monstrucuse de Bayay.) Kitünőleg I. rendű holyagmeggy.

Fája buja növésű; ágai lelógók; levelei nagyok s a vesszők alján lecsüngők. Gyümölcsei igen nagyok, két oldalt belapított s végeiken tompa szividomúak; hosszú nyélről csüngők; eleintén halavány, később élénkebb pirosak, levesek, de holyagmeggy társainál mégis husosabbak, igen gyöngéd savanyval emelt, fel-séges, édes ízűek. Kár e kitünő gyümölcsfajért, hogy fája termékenységet nem lehet dicsérni; noha különben évenként szokott ritkásan gyümölcsözni.

Érik a cseresznyeérés 4-ik hetében Alanya: közönséges meggy vagy Prunus Mahaleb. (KG. 1871. II. 229.)

Ravennai cseresznye. (*Kirsche von Ravenna) Vagy teljesen ugyanazonos az előbbivel, vagy annak magról kelt s az eredetivel egyező változványa. Oberdieck ez utóbbit a Hortensianál termékenyebbnek találta. Nálam mindkettő termelt az idén: de egymástól miben sem különböztek. Gyümölcseik nagysága, szépsége és finomsága végett mégis megérdemlik, hogy kertjeinkben helyet szorítsunk számukra. A Ravennai cseresznye is csak holyagmeggy. Alanya tehát csak meggy vagy sajmeggy lehet. Oltóvesszejét Oberdiecktől kaptam.

Elton cseresznye. (*Elton Kirsche; Cerise elton.) Tarka szivcseresznye. E jeles cseresznyefaj oltóvesszejét Hannoverából, Oberdiecktől kaptam, a ki ugyanazt több helyről, még Urbanektől Magyarországból is (!) kapta volt. Jelen évben termelt nálam először, fajfán. Gyümölcsei egyeztek a leírásokkal; miért is fajomat valódinak kell tartanom.

Származása. E gyümölcsfajt, mely Angolhonban és Amerikában igen el van terjedve, az angol gyümölcészeti társulat egykori elnöke, Knight, híres gyümölcész nyerte volt magról.

Érés ideje. Érik a cseresznyeérés 3-ik hetében. Nálam az idén jun. elején ért meg.

Minősége. I. rendű.

Nagysága. Nagy.

Alakja. Hosszas-tojásdad, kissé elhegyesedő; magassága többnyire meghaladja szélességét; száránál kissé tompa; két oldalán csak kevésbé belapított; vágánya sekély. Köldök pontja a gyümölcs hegyén emelkedik ki; szára majd két hüvelyk hosszú, vékony, laposdad mélyedésben ülő, mélynek széle hátrafelé hirtelen aláhanyatlík.

Szine. Bőre elég szívós, fénylő, alapszine rózsaszínnel mosott halványsárga, mely azonban csak köldökpontja felé vehető ki tisztán, minthogy a gyümölcs nagy része élénk piros csíkok pettyek és pontok keverékével mintegy be van mosva.

Izlelése. Husa teljes érése előtt tömörkés, de teljes értével lágy, leves, fölséges édes, zamatos izü. Izében Oberdieck némi gyöngéd savanyt is vett észre, mit én nem tapasztaltam gyümölcseimnél. Magva hosszastojásdad; élvezéskor mindig tapad hozzá egy kevés husos rész.

Fája. Erőtelmes és termékeny. Gula vagy szálas fának alkalmas. Széles koronát alkot. Ágai kissé lelógnak. Alanya cseresznye vagy sajmeggy.

Vesszei. Sötét barnák, ezüst szín hártványok, középnyagok, a buja növény következtében inkább vagy kevésbé elgörbülők.

Levelei. Igen nagyok, hosszúak, kissé lelógók; csipkezete kettős fogu. Levélnyele hosszú, vastag, de gyenge, völgyes, színére nézve pirossas, sőt a bujánövésű vesszők hegye felé, megért korában, sötétpiros még a levéllapjának alján gerinczkép elvonuló része is.

Észrevétel. Faiskolában sajmeggy alanyon multnyári szemzéseim közt e cseresznyefaj tett leghosszabb hatásokat. Karó nélkül aligha lehetne belőle egyenes dereku fákat nevelni.

Hasonneve. Bigarreau Elton.

Leírói. Oberdieck, Illustr. Handbuch der Obstk. III. 105. Royer Annal de pomol. VI. 23.

Hedelfingeni cseresznye. (*Hedelfinger Riesenkirsche). E cseresznyefajt Oberdieck a fekete ropogósak közé számítja. Nálam elég husosnak ugyan, de korántsem oly tömörhusosnak mutatta magát, mint a nálunk ropogós vagy pongrácz cseresznye név alatt közönségesen ismert cseresznyék. Oltóvesszejét 1870-ben Oberdiecktől kaptam. Fajfára oltva az idén mutatta be nálam első gyümölcseit, melyek Oberdieck Lucas leírásával egyezvén a faj valódiságáról teljesen meggyőztek.

Származásra nézve németeredetű gyümölcs. Lucashoz Hohenheimba Hedelfingenből került először „Wahlerkirsche“ név alatt s e név alatt kezdett elterjedni. Későbbben a főnebbi névre lön elkeresztelve.

Érés ideje. A cseresznyeérés 2-ik vagy 3-ik hete. Nálam maj. 22-ikén ért az idén.

Minősége. I. rendű.

Nagysága. Nagy vagy igen nagy.

Alakja. Magasnak látszó, de a két végén tompa tojásdad alakhoz inkább hajlik, mintsem a tompa szivalakhoz. Száránál kissé tompább végű, mint hegyénél. Két oldala belapított, de hátsó oldalán mégis inkább, mint elején. Vágánya elől sekély barázdában mutatkozik; míg hátul azt csak egy vonal jelöli Szára hosszú, szűk csészécskébe helyezett, melynek karimája a gyümölcs hátsó része felé hirtelen lemélyed.

Szine. Bőre fénylő, szivós, sötétpiros, teljes értékével csaknem fekete, itt-ott egyes, átcsillámló, világosabb piros foltokat is lehet észrevenni rajta.

Izlelése. Husa sötétpiros, melyben világosabb piros rostszálak is vehetők észre; nem oly tömörhúsú, mint a ropogós cseresznye szoktak lenni, de húsosabb, hogysen az egészen lágy. szivcseresznyéhez, lenne sorozható. Leve bő, kitűnően zamatos, édesizű. Oberdieck ezt is borizú édesnek mondja. Én semmi savanyt nem észleltem benne. Magva hosszas-tojásdad. Élvezéskor mindig tapad hozzá némi kevés, húsos rész.

Fája. Erőteljes, igen termékeny; szálasfának cseresznye vagy sajmeggy alanyra. Karó nélkül is szép, egyenesdereku fákat nevel. Nagy ágait hegyes szögekben nyújtóztatja szét.

Vesszei. Középvastagok, karcsuk, homályos pirosak, ezüst hártáival nagyrészt bevontak, rövid levélközűek.

Levelei. Középnagyok, tojásdadok vagy hosszas-tojásdadok, többnyire keskeny hegyben végződők, laposak vagy széleiken kissé fölhajlók, kissé lelógók. Csipkézete szabályos, többnyire kettősfogú. Nyele fiatal fák erős hajtásain vastag, öregebb fák vesszein vékony, hosszú, sárgás vagy kissé vörhenyes színű. Mirigyei bizonytalan számúak, többnyire kettő, de nem ritkán 3—4 sőt több is található.

Rügyei. Hosszas kupalakuak, hegyesek.

Észrevétel. Egyike lévén a legkorábban érő fekete cseresznyéknek mind csemege, mind piacos gyümölcsnek vagy háztartási célokra is egyiránt ajánlja magát. Fáján a gyümölcs 3 hétig is eltartható, de Oberdieck megjegyzi mégis, hogy esős évben, mint sok más, kitűnő cseresznyetársa, ez is föl szokott repedezni. Nekem e részben még nem lehetett róla tapasztalásom.

Leirói. Oberdieck. Lucas, Illustr. Handb. der Obstk. III. 77. Honi nyelvünkön még nevét sem olvastam schol.

* * *

Planchouri-i cseresznye. (Kirsche von Plan-

chouri; Cerise de Planchouri.) Holyagmeggy; Oberdieck szerint Amarella. Oltóvesszejét 1870-ben Oberdiecktól kaptam. Meggy alanyra van ojtva nálam a fajfán, hol sinyleni látszik. Az idén termett először — s a leírásokkal egyező gyümölcsöket — nálam.

Származása. A belga gyümölcsészek francia eredetű, újabbkori gyümölcsnek tartják; míg Oberdieck szerint nagyon lehetséges, hogy a régiebb gyümölcsök közé tartozik; minthogy nála az angolok „Late Duke” nevű cseresznyéje, mely régi gyümölcs, egészen azonosnak mutatta magát a Planchouri-i cseresznyével. Oberdieck terjedelmes cikkben írta le e holyagmeggyet. Leírásában a jelesebb gyümölcsészeti írók műveiből egész tömkelege olvasható az ezen gyümölcsre vonatkozó érdekes idézeteknek. E lap köre nem engedi, hogy azokat itt, bár kivonatban is, ismételjem.

Érésideje. A cseresznyeérés 6—7-ik hete.

Minősége. Kitűnőleg I. rendű.

Nagysága. Nagy.

Alakja. Tompa szivalaku, gyakran gömbölyded szivalaku. Száránál tompább-végű, mint hegyénél; két oldalról kissé szélesre lapított; vágánya sekély barázdás többnyire a gyümölcsnek csak az egyik oldalán látható. Köldökpontja a gyümölcs hegyénél csekély mélyedésben kissé hátrafelé helyezve látható. Gyümölcsei vagy egyenkint, vagy többen is ülnek egy szárizuléken (Stielabsatz). Szára középvastag, mintegy 1 1/2" hosszú, világos-zöld, többnyire egy kisebb-nagyobb izülékről nyulik ki, melyen több levélke s rügyek is láthatók.

Szine. Bőre finom, vékony, csaknem áttetsző, sima, elejente sárgás-piros kisebb-nagyobb sötétebb színű foltokkal jelezve, később pedig teljes értékével élénk pirossá lesz.

Izlelése. Husa kissé rózsaszínű, finom, olvadó; leve bő gyöngéd savanyval emelt, kellemes édesizű, még teljes értékével is alig színező. Magva középnagy, csak kevésse pofás, tojásdad, tompa taréju, husától tisztán elváló.

Fája. Egészséges és élénk-növésű, igen termékeny. Meggyalanyon kevésbbé, cseresznye- vagy sajmeggyalanyon inkább diszlik. Ágait hegyes szögekben alkotja. Vesszei fiatal fákön fölállók; öregebb fákön hihetőleg lecsüngők lesznek.

Észrevétel. E kitűnő gyümölcsfaj növényzetét körülmenyesebben leirnom akkor lesz helyén, ha cseresznye és sajmeggy alanyon is tanulmányoztam: ekkor még csak meggy-alanyon birom.

*

Leirói. Oberdieck, Illustr. Monatshefte 1869.
324. Royer, Ann. de Pomol. VI. 71.

* * *

Váltvaérő meggy. (Folger kirsche) Ez is ho-lyag-meggy. Nevét hihetőleg onnét kapta, hogy gyümölcssei nem egyszerre érnek meg, hanem egyik a másikat felváltva, apródonkint. Fajomnál, melyet 1870-ben Oberdiecktól kaptam csakugyan ezt tapasztaltam én is. Oberdieck azonban a gyümölcs nevének ily-szerű eredete fölött kétségét fejezi ki, minthogy más fajok is vannak rokonai közt, melyek gyümölcsüket szintén apródonkint szokták megérlelni.

Származása. Nagyon hihető, hogy Németország-ban jött napvilágra, hol Truchsess irta le először, a ki azt 1785-ben Hernhausenből kapta s kezdte el-terjeszteni.

Érésideje. A cseresznyeérés 2.—3-ik hete.

Mínősége. Kitünőleg I. rendű.

Nagysága. Nagy.

Alakja. Kedvező években meglehetősen gömbölyű, szárasvégén belapított, hátánál kissé benyomott, ked-vezőtlen években pedig mindkét oldalán benyomott, széles, szembetűnő nagy vágánnyal. Köldökpontja a gyümölcs hegyén csinos mélyedésébe helyezett. Szára elég erős, rövid, de néha 1 1/2"-ket is meghaladó, tá-gas üregcsébe helyezve.

Szine. Bőre elég finom, fénylő, eleinte világo-sabb, később sötétpiros.

Izlelése. Husa, valamint leve is, finom, sötétpi-ros, színező; ize gyöngéd savanyval emelt kellemes édes, zamatos, üdítő. Magva zömöktojásdad.

Fája. Erőteljes és igen termékeny. Szálasfának legjobb korona magassában meggy vagy sajmeggy alanyra oltani. Ágait elég nyílt szögekben emeli föl-felé. Lombos koronát alkot.

Vesszei. Középhosszak, fölfelé irányulók, sötét-barnák, ezüst hártáival hálózottak, elég rövid levél-közökkel bírók.

Levelei. Jókora nagyok, szétállók, hosszastojás-dadok, vagy kerülékesek (elliptisch) hegyesek, szélei-ken inkább vagy kevésbé csatornásan főlhajlók; le-véltányérja simaságát babos emelkedések teszik egye-netlenné. Csipkézete szabályos, igénytelen aprófogú. Levélnyele rövid, vastag, völgyes, tövénél czafrango-san szárnyas levélpálhakkal s egy-két, többnyire a levéltányér szélére helyezett kised miriggyel ellátva.

Rügyei. Középnagyok, gömbölyűen tojásdadok, fa-kó pikkelyekkel tarkázott barnák, kissé tompahe-gyűek.

Észrevétel. Meggy és sajmeggy alanyon igen szé-pen díszlik. Cseresznye-alanyon mikép viselné magát? még tanulmányoznom kell. Nálam az elmúlt tél, mely a cseresznyefélékre is oly vészthozó volt, semmi nyo-mot sem hagyott e fajnál maga után. Széles elter-jesztésre méltó.

Leirói. Oberdieck, Illustr. Handbuch der Obstk. III. 155. Truchsess, Syst. Cl. der kirschen sorten. 115. l. stb.

Bereczki Máté.

(Folytatása következik.)

Az idei bor-év.

A bor-év a régi katonai év mintájára jön számítás alá. Mult évi novemberével veszi kezdetét, s az idei szü-ret befejezéséig, vagyis addig tart, mikor a leszűrt nedvet a termelő kezéből a kezelő veszi át.

Mikép hajtottuk végre az őszi miveletek legfon-tosabbikát, a metszést? El, és mikép fedtük el téli nyugal-muk idejére tőkénket? Milyen volt az időjárás fedés al-kalmával? Száraz vagy nedves talajba, vagy épen sárba történt-e az elfedés? Vagy talán épen fedetlen maradtak ültetvényeink?

Komoly megfontolás alá tartozó kérdések, s a szerint a mint kielégítő vagy el nem fogadható feleletet adunk rájuk, kell az ideí kedvező vagy kedvezőtlen eredményt sok tekintetben megítélni.

Az erdélyi részekbe divó mivelési rendszer fogásai közt a metszés az, a mi az orvosoknál a Kaiserschnitt — Királyvágás — ha nem is élet-halál kérdése az a tőkének, de élet-év termőképessége, vagy ellenkezője függ tőle, s a mit itt rosszul tettünk, egynéha több év folytán is alig helyre hozható. E mivelési fogás okszerű vezetésének be-folyása a tőke életére, termékenységére, termése minősé-gére, sokkal nagyobb, fontosabb, sem mint arról — tárgy köz-ben — röviden és érthetően elég volna szólani, tüzetes elemezést s tárgyalást igényel az, mely most nem lehetvén feladatunk. Csak annyit kívánunk megjegyezni, mikép a czélszerűen végzett mult évi metszés meglátszott minden szőlőn, mely maga idejében jöhetett metszés alá. Okszerű metszésbe részesült szőlők jól, és jót termettek; s daczára a száz évre szóló ritka kellemes időjárásának a rosz met-szés lehetett egyik oka annak, hogy országosan csak is felényi harmadtermésünk volt.

Értelmes számítással végrehajtott metszés kedvező időjárás feltétele mellett valószínű kilátást nyújt a gazdá-nak bő és értékes termésre, míg a fedés a kilátás remé-nyének biztosító mütéte a tél fagyja és zordonsága által okoz-ható kérok ellen.

Az erdélyi telek járásáról szerzett tapasztalások után, csaknem számtani bizonyossággal következtetünk először arra, hogy tiz eset közzül négy esetben a fedetlen maradt szőlő egy vagy más okból bizonyosan elpusztul, és másod-szor arra, hogy majd minden évtizedbe fordul elé

egy-egy eset, mikor a leggondosabban történt fedés takarója alatt is, egészbe, vagy darabonként elfagy a szőlő.

Ebből következik, hogy tapasztalt gazda sem hanyagságból, sem kísérletképen ne hívja ki maga ellen az erdélyi tél romboló szellemeit, ha két, néha három évig nem akarja tőkét terméketlenségre kárhozatni,

Sok függ jövőre attól is, korán vagy későn történik a fedés. A metszés a szüret béfejezése után azonnal végrehajtható, hogy a töke utó, s már lassuló vegetációjának egész erejét a felesleg, s szükségtelen lom eltakarításával kiválóított termővesszők megerősödésére, s ha szükséges megérlelésére fordíthassa. A fedéssel ellenben inkább késni, mint sietni kell, de csak is annyira késni, hogy decemberig mint utolsó határidejéig megtörténhessék. Sáros, esős novemberi időjárás mellett a korán lefektetett termővessző rügyei rothadás veszélyének tétetnek ki, s a termés csökkenése egyik valódi okául tekintendő.

Az erdélyi borterületen nyert bor az idén mennyiségi tekintetben a közép termés mértékét se üti meg, ellenkezőleg inkább szűknek, mint bőnek mondható.

Egymástól távol eső borvidékeken, sőt saját határok közt fekvő, saját névvel bíró egyes hegyeken tartott szemlénk alkalmával szokatlan, eddig soha sem észlelt, meglepő tüneteknek voltunk szemtanúi. Itt viruló, gazdag lombozatu telepek, mint megannyi bokor erdők csekély, alig számbavehető termésökkel; amott ugyanazon keretbe kirívó ellentétek kötötték le a figyelmet. Váltakoztak egymásmellé, a szerény aurea mediocritas, szegénység és gazdagság, áldásos bőség és szomorú pusztulás képei.

Honnan ezen változatosság, ezen ellentét ugyan azon éghajlat, talaj és művelési rendszer mellett? Alapokát mindezen különbségnek egyfelől a metszés körül követett ferde vagy helyes eljárásban, de leginkább ott találjuk, hogy a fedés ideje, módora szükségből vagy szükség nélkül a természet utasítása ellen figyelmen kívül hagyatott, vagy jó reménység fejében teljesen elhanyagoltatott.

A bokor alakban — minden elv nélkül mivelte szőlők mint az Küküllő-, B. Szolnok-, Dobokamegyében s nagyobára a szász földön szokás, szűk termést hoztak. A folytonos őszi eső által felhígított földdel nem lehet a többnyire felesleges lombból álló alaktalan tőkét eltakarni, kisebb nagyobb mértékben meg lett a fagy által rongálva.

Értelmes kéz által metszett, rendes időben gonddal fedett szőlők gazdag terméssel pompáztak. Meredek, köves talajjal bíró parcellák vagy hegysorok szintén kifizették a termelőt.

Viztálló, ragacsos földdel fedett szőlők termővesszőinek nagy része megvakult.

Fedetlen szőlők különbség nélkül kifagytak s nem csak a jelen évre tagadták meg e miatt a jó reménységű termést, évek kellenek, míg kellő gondozás után újból termőké válnak.

És miután borterületünk aránytalanul több a rozsul mint jól jól mivelte szőlő s e miatt hegyeink legnagyobb része mérsékelt, vagy nagyon szűk termést nyújtott; és továbbá:

Miután szőlőhegyeinknek legalább is egy negyede fedetlen maradvánnyal épen semmi termést nem adott, nem tartjuk szükségesnek statisztikai adatokkal igazolni, azon következtetésre fektetett feltevésünket, hogy:

1. Az idén félterméssel se dicsekedhetünk Erdélyben s hogy a nyert készlet a belfogyasztás szükségletét sem elégíti ki, és miután az idén csakugyan jó borunk termett.

2. A gazda becsülje meg borát, mert bár a szüreti mustnak is jó ára volt, de a kész bor, kivált a fajborok capitalis, mely gazdagon fog előbb utóbb kamatozni.

Nagy Ferencz.

(Folytatása köv.)

A szőlészeti vándortanár jelentése

October hóról.

October 11-én a dicső-szent-mártoni tárlatról egybegyűjtött gyümölcsökkel Tordára indultam gazdagítani az ottani tárlatot.

12-én polyáni birtokos Szentpáli Ignác nagy szorgalommal mivelte s okszerűleg berendezett gyümölcsössét, mely 4 holdat foglal el, tekintettük meg, onnan át mentünk ugyancsak Szentpáli urnak a tordai Szent-János nevű szőlőjében, hol két hold rigolirozott rieslingest láttunk, előre meglepte az embert a gyönyörű rend és jó műveléssel vezetett karikás szőlő, hól a megrozsdásodott riesling már rózsaszinbe ment át; úgy látszik az ellenkező vélemény daczára s az igazság bizonyítására a riesling otthon találja magát; mert mind termés, mind érés tekintetében szépen jutalmazza a reá tett fáradságot a tordai hegyekben.

October 14-én a tárlat második napján kimenve a tordai hegyekbe részint megtekintettem a jól rendezett és szép termést adó új szőlőket, melyekről már történt említés, részint a metszésről tartottam előadást, s a tordai polgárok az idővel haladva az okszerűséget is átlátva, a szőlészeti terén minden célra vezető lépést örömmel üdvözölnék és megtenni igyekeznek.

October 17-én a mikesfalvi hegyekbe must-mérések tétetvén a közönséges must 20 fokot mutatott.*)

Gál János ur szőlőjében a Muscat Lunel 23 fok volt, a riesling 22 fok.

October 18-án Gogán-Váralján:

Sauvignon	24 fok.
Semillion	22 „
Pinau gris	24½ „
„ blanc	23 „
Alex. muskotály	21 „
Croquant „	23 „
Muscat Lunel	24 „
Frontignon	25 „
Zöld Silvani	24 „
Rajnai riesling	23 „

*) Minden must és savmérés „Babó“ szerint történik.

October 19-kén Héderfáján a közönséges must 20 fok volt.

October 20-án Szőkefalván Paget ur szőlőjében:
Cukor %-ban. Savtartalom ezred
részekben.

Zöld király	19 ¹ / ₂	7
Fekete som	22	7
" leányka	22	7 ¹ / ₄
Hóviz	18 ¹ / ₄	8 ¹ / ₄
Lámpor	19 ¹ / ₄	7 ¹ / ₂
Fehér góhér	21	7 ¹ / ₄
Som	20 ¹ / ₄	7
Kövér	21 ¹ / ₄	7
Járdovány	18 ¹ / ₄	6 ³ / ₄
Vékonyhaju	16 ¹ / ₄	7
Leányka	17	7 ¹ / ₄
Rókatark	14 ³ / ₄	8
Fekete király	22	6 ¹ / ₂
Boglár	19	—
Olasz riesling	21 ¹ / ₄	—
Tramini	21	—
Ágásfark	21	—
Sauvignon	24	—
Semillion	21 ¹ / ₂	—

Ugyancsak Paget ur csáni szőlőjében 19. October-ben szürve:

Fehér Chaselas	17 ¹ / ₂ %	cukor.
Leányka	17 ¹ / ₂ %	"
Carbenet Sauvignon,		
Carbenet Franc, Merlot,		
Verdot, Malbec együtt	23 %	"

Paget urnál a mivelési rendszer két drótra alkalmazott Guyot rendszer, mely igen jól sikerül.

October 22-én Csombordon, hol a riesling gyönyörű terméssel jutalmazza a fáradhatatlan tulajdonos ur szorgalmát, a mérési fokok a következők voltak:

Rajnai riesling	24 fok.
Som	18 "
Tramini	22 "
Kövér	27 "
Columba (alias Sauvignon)	26 "
Basilica	24 ¹ / ₄ "
Ezer jó	20 "
Bakator piros	21 "

A báró urnak 8 évtől fogva minden évi termés és annak cukortartalma fajonként fel van jegyezve és pontos számadásban vezetve: jelenleg mintegy 2000 veder rieslingre számít; 1871-iki rieslingjét 4 frton adta el. Figyelemre méltó, hogy a szőlő leszemelése után a törkölyét még kisajtolták mely jó évben a legzamatosabb bort adja, minden 100 vederre való törköly után szürnek 10—12 veder bort.

Mivelési rendszer az egész hegyben karikás mivelés.

October 23-án Czelnán, hol most kezdődött a szüret, látogatám meg. Itt van a jó karikás mivelés fénypontja. Elsőben is az ifju gróf Teleki Domokos szőlőjében pró-

báltuk a mustokat. Van ¹/₂ hold Sauvignon, ¹/₂ hold Semillion, ¹/₂ hold rajnai riesling és 400 öl somszőlője mind rigolirozott földben.

A próbatételek a következő eredményt mutatták:

Rajnai riesling	21 ¹ / ₂ %	cukor.
Kövér	24 "	"
Som	22 "	"
Járdovány	19 "	"
Semillion	24 "	"
Sauvignon	26 "	"

October 24-én idősb gróf Teleki Domokos urnál

Közönséges must	19 %	cukor.
Lámpor	22 "	"
Alex. muskotály	21 "	"
Hazai "	22 "	"
Tramini	21 "	"
Oportó	24 "	"
Croquante musk.	25 "	"
Olasz riesling	25 "	"
Rajnai "	22 "	"
Fekete kadárka	20 "	"
Pinau gris	24 "	"
" noir	24 "	"
Sárfehér	22 "	"
Kövér	24 "	"
Járdovány	19 "	"
Som	22 "	"
Piros bakator	18 "	"
Leányka	22 "	"
Vilbacher	17 "	"

Az új ültetvények terjedelme következő:

Alex. muskotály	1 hold	600 öl.
Croquante "	— "	600 "
Hazai muskotály	— "	800 "
Traminer	1 "	— "
Oporto	— "	200 "
Rajnai riesling	1 "	— "
Olasz "	— "	400 "
Sárfehér	— "	200 "
Vilbacher	— "	400 "
Bakator	— "	400 "
Leányka	— "	400 "
Vegyes chasselas-ok	"	400 "

Mint látszik a czelnai gróf urak haladnak a szőlészet terén: gróf Teleki Sándor és gróf Teleki Sámuel uraknak is van új rigolirozott szőlők riesling és traminer, de kivált idősb gróf Teleki Domokos áldozatkész a költséget nem kimélő igyekezettel minden régi szőlőjét rendbe hozva, az újak rigolirozva mint fényes csillag tünnek ki a többiek felett. Meg is jutalmazza ám a fáradságot, mert 17 hold szőlőről 5 ezer veder mustot remélnek; Nem marad ugyan hátra ifj. gróf Teleki Domokos ur szőlészete sem, ki most határozta el több hold rigolirozását, mely Sauvignon, Semillion és somszőlővel lesz beültetve, miután ezek inkább találhatnak hazájukra Czelnán, mint a rajnai riesling.

Az egész czelnai szőlőállomány 101 hold, 568 □ öl; uralkodó faj a kövér, járdovány, lámpor és hóviz nagy termékenységgel.

October 25-én Rózsamálban voltam. Az erdélyi borok egykor hirnevét s dicsőségét megalapította hogy, ma már hanyatlásnak indult. A 15—20 éves öreg tőkék görnyedezve nyulnak az egyik kárótól a másikhoz jobb jövő után sohajtozva. A 27 hold területű derék Rózsamál alig 2800 veder borral jutalmazott; fajai kövér, lámpor, járdovány és ágasfark nagyon sok, valamint hóviz is.

October 27-én Ó-Szilváson gr. Mikó Imre ő excéja birtokán voltam; ide jött a

Boros-Bocsárdi közönséges must	20%	„	„
Lapádi szín must	20%	„	„
Rajnai riesling	21%	„	„
Szilvási „	21½%	„	„
Szilvási furmint	20%	„	„

A banci szőlő a 29- és 30-diki esős idő miatt novemberre maradván, mérése is a jövő hóra maradt.

Végül legyen szabad ezen szüretelési idényre vonatkozólag némi megjegyzéseket tennem.

Megkezdődtek a szüretetek némi különbséggel october 16-ik és következő napjain. Hogy kisebb birtokosoknál így történt, még hagyján, de hogy nagy birtokos urak november előtt még hazai szőlőt is, de épen rieslinget szürjenek, ez nem csak hiba, de szerintem bűn is; hiszen a riesling a nemes rothadást csakis novemberben érheti el, mert bármily pirosas rozsa színe legyen is, még mindig tökéletesedik.

Neveket ugyan nem akarok felhozni, de annyi áll, hogy b. Apór Károly ur november 8-án fog szürni, s ha a többi riesling tulajdonos urakéi felett fog állani ne csudálkozzanak, mert egy october végei s egy novemberi szép nap a szőlő tökéletesedését illetőleg felér egy septemberi egész héttel.

A szüretelés megtörtént tehát hóharmat nélkül s ekkor hatra vakra neki kezdtek metszeni, a gyönyörű meleg napokon a szőlő fája még javában ért és leveleit, mint tüdójét használva folytatta — azaz folytatta volna, ha megengedik a további növényi életet, melylyel gyümölcsöket rejtő rügyét tovább fejleszti s tökéletesíti vala; ez által rügyei megsoványodva a jövő évi termés koczkára van téve. A szőlőt s bármily fát bántani, míg levele rajta van, nem szabad, ez törvény, mikor a fa elhullatja levelét, akkor készül téli álmára, — ekkor szabad vele bánni. Így is még csak menne valahogy, de a ki korán metszett szőlő tulajdonostól szaporítani való venyigét, illetőleg késaljafát veszen, az sárba dobja pénzét, mert a nagy melegben lemetsett fa, mely még a levélzettel folytatta nevkeringését a levágás által hirtelen attól megfoszva, elfonyad s csirázó rügyei elvesztik tenyészképességüket, ennek következtése aztán a zugolódás: rosz fát kaptam, nem fogant meg.

A szüret alkalmával több helyen megfordulva a szőlőfajok érési és fejlődési fokát kívántam tanulmányozni. Ugyanis a rieslinget illetőleg láttam Tordán, Hadréven, Szőkefalván, Mikefalván, Gógán-Váralján, Ó-Szilváson, Csom-

bordon gyönyörűen kifejlődve, s ha novemberben szürik vala, tökéletes rieslinget is kapnak. Czelnán a sauvignon, semillion, som, kövér, leányka, olasz riesling és muskotályok vannak otthon; nem lehet kétkedni tehát, hogy a riesling Csombordon alól csak erőtett mostoha gyermek, mikor az északibb s hidegebb expositiókba, mint Tordán, otthon van; legalább én a tordai Szentjános nevű szőlőben Szentpáli ur rieslingjét otthonosnak találtam.

Paget urnál Szőkefalván is a sauvignon és semillion kitünő, s reményem az igényeket ki fogja elégíteni. A som, kövér és leányka a Küküllő mellett van hon.

Befejezésül még néhány szót a szüretelésről magáról.

Gyönyörűség tölti el az embert, ha Paget ur szüretelési rendjét látja!

Van egy 70, 80 vedres hordó a szekérre feltéve, melynél fent az akona helyére egy széles garat van alkalmazva, mely lejár, a nyílás pedig egy sarkokkal ügyesen alkalmazott ajtóval elzárható. Az említett garatra reá alkalmazták a szőlőmorzsolót, a morzsolóba bele öntik a putton szőlőt s azonnal örölnen addig gurul a hordóba, míg az megtelt. Egy malom és hordó meggyőz 40 szedőt, természetesen ezen arányban lehet szaporítani a szőlőmorzsoló és hordókat is. Ez történik a szőlőben és az ajtó lezárása után, minden kár nélkül vihetik a hordót rendeltetése helyére. Ott a fenéken alkalmazott ajtón egy pléh rostély segítségével a mustot ügyesen le lehet eseszteni, akár hordóba, akár kádakba erjesztés végett. Lefolyván a tiszta must, kiveszik az ajtót s egy vonó segítségével könnyen kijő a törköly, mely ekkor megy a rostára, hol is örülés után nagyon sebesen külön választható. A nyél külön öntetvén egy kád- vagy cseberbe s ott meggyülvén sajsóba kerül; ezen nyél jó évben kitünő zamatos bort ad. A rostán átment szőlőszem hozzá töltetik a már leeresztett musthoz s rajta tartatik 24—48 óráig, ekkor jön aztán sajtolás alá, de mindez egyszerűen minden láрма nélkül történik. — Szolgáljon tudomásul a még 18-ik századbéli rendszerrel taposó s roppant piszkossággal munkálkodó szüretelő uraknak, kik ma is egyszerűítés helyett roppant sok és drága napszámot pazarolnak el schlendrian szüretelésük, falusi cigány muzsikaszó mellett. Oh rend, mikor jó el a te országod!!!

Fekete Pál.

Vándorgyűlési közlemények.

IV.

A kuküllőmegeyi kölcsönös tüzkárbiztosító-társulat.

Ismertette Andrásy István

Volt egy kor, melyben a vagyont és a munkát — mint az ember anyagi jólétének eszközét — kár hozatosnak hirdették, állítván: hogy a jólétkölcseben rontja meg az emberiséget, mely a földi életben csak nélkülözés- és szenvedések között lehet jó, csak sanyaruságok között emelkedhetik magasabb erkölcsi tökélyre.

De az asceták e sötét tanának még sötétebb kora már rég letűnt! Ma már az emberiség e földön a siralom völgye helyett paradicsomot keres; a munka, takarékoság, a polgár erények rangjára van emelve, s a jólét eszközzésében ma már az emberiség élet-célját találja fel.

Tehát a vagyon nem kárhozatos, nem megvetés tárgya többé; sőt ellenkezőleg, az ember függetlenségének, szabadságának, szellemi fejlődésének, erkölcsi tökélyesülésének legfontosabb tényezője, leghatályosabb támasza.

Innen korunk polgáriasságának egyik fényes bizonyítékát azon humanisticus törekvésekben szeretjük keresni, melylyel az egyesek a társulás, a kölcsönös támogatás alapján igyekeznek a v a g y o n t — mint az ember anyagi jólétének eszközét — előre nem látható és el nem hárítható csapásoktól megvédeni.

A vagyonnak illetően megőrzésére célzó törekvését, az érdek és erők ez iránybani szövetkezését, a jelen idők egyik legújabb vívmányában, a biztosító-intézetekben, találjuk fel.

A vagyonbiztosításnak napjainkban kifejtett különböző nemei között a mezőgazdasággal foglalkozó telektulajdonosokat bizonyára a tűzkárok elleni biztosítás érdekli legmélyebben, mivel a nehéz fáradság, izzadás gyöngyei árán beszerzett és összetakarított vagyona elhamvadása által mért súlyos csapást, legyen ez véletlen vagy épen roszakarat élesztette lángok következménye — a szenvedett károk megtérítésével a tűzkárbiztosító-intézetek vannak hivatva elviselhetővé tenni.

Jelen alkalommal a t. gazdasági-egylet megbízásából, egy hasonczélú, alapjában tisztán humanisticus, működésében szerény, szervezetében egyszerű, eredményében jótékony intézetnek — a küküllőmegyei kölcsönös tűzkármentő-társulatnak ismertetése válván felapatommá, igyekezni fogok azt lehető rövidséggel — s mennyiben gyenge erőm engedi — kimerítőleg megoldani.

A küküllőmegyei kölcsönös tűzkármentő-társulat első keletkezését Küküllőmegye rendének 1842-dik évi február 22-kén tartott közgyűlése alkalmával 28-dik szám alatt hozott végzésében találjuk fel, mely meghozza egyszerű szabályait, azok alapján a biztosító-társulat működését 1842-dik évi május 1-ső napján tényleg életbe is léptette. Az életet nyert intézet folytatta áldásos működését 1848-dik évi október haváig, midőn az erdélyi részekben is bekövetkezett általános rend felbomlása maga után vonta a társulat feloszlását is.

S habár a hat évig főnállott társulat működésének ismertetése jelen feladatom körén kívül esik, mivel feloszlása után bekövetkezett kormány változás, a municipalis intézmény megszüntetése és a megye területének szétdarabolása mellett nem volt lehető működésének tovább folytatása, és így ma már csaknem egy negyedszázad választván el működési körétől, egykori

élete csak a történeté, mindazonáltal a mennyiben a jelen ismertetés tárgyául szolgáló biztosító-társulat, ugyanazon elvek aláján lett életre keltve, meg kellett itt említettetnie, mert hiszen ez nem más, mint amá rég feloszlottnak megifjult, új alakbani tovább folytatása.

Mert, valamint ama régít 1842-ben, úgy a jelenben főnállott 1868-dik évben, e megye közönségét képviselő politikai testület — önkormányzati jogaiba lett visszahelyezése után — tiszta emberbarátias célból alakította meg.

E szerint a küküllőmegyei tűzkármentő-társulat a kölcsönösség alapelvein alakulván, tagjai a történhető tűzkárok ellen egymást biztosítják oly módon, hogy a megtörtént tűzkár értékösszegét egymás között, biztosított javaik értékaránya szerint felosztva, térítik meg a károsultnak.

• A kölcsönösség ez egyszerű és humanisticus elvén alakult társulatnak alap-és ügyviteli szabályzata 17 rövid pontban van foglalva.

Alapszabályzatának fővonásai a következők:

a) a társulat működési köre csak Küküllőmegye területére terjed,

b) a társulatba beléphet minden becsületos megyei polgár.

c) biztosítás végett elfogad lak- és gazdasági épületeket, házi butorokat, gazdasági eszközöket, gabona- és takarmánynemeket, ez utóbbiak legyenek fedélalatt vagy szabadban, a helységben vagy a helységen kívül, a gabna szalmájában vagy kitisztítva magtárba téve.

d) biztosítás alól kizárva vannak a gyárak, szesz vagy más gyulható folyadékok, irományok, drágaságok és pénz,

e) a társulat kártérítést ad, ha a tulajdonosnak saját véletlen vagy más tüzetől akár történetesen, akár gyújtás, avagy villám által okozottak kárai,

f) a társulatba csak öt évi időtartamra lehet belépni,

g) a biztosítandó tárgyak biztosítási értékét a biztosító határozza meg,

h) kár esetén csak a becsérték térítettik meg, mennyiben az a biztosított értéknél nem magasabb,

i) a becsüt mindig a társulat saját tagjaival viteti keresztül,

j) a megejtett becsü után a kár 15 nap alatt megtérítettik,

k) állandó és meghatározott díjszabályzattal — különösen olyannal, mely a biztosított tárgyak állása és minőségük különbözése szerint, különböző árnyokban szabja ki a díjt — nem bir,

l) e helyett a kártérítendő összeg, a társulati tagokra a biztosított érték aránya szerint rovatik ki s 8—15 nap alatt közigazgatási uton szedetik fel, azonban a kiadás egy évben —

m) a 3%-ot meg nem haladhatja, minélfogva oly előjöheto esetekben, midőn a történt tűzkárok fedezésére a 3% elegendő nem volna, annak teljes kár-